

KNJIGA O MAJCI HRVATSKIH VITEZOVA I JUNAKINJI DOMOVINSKOG RATA

(Mladen PAVKOVIĆ, *Kata Šoljić junakinja hrvatskoga Domovinskog rata*,
Tisak – Tiskara Varteks, Varaždin, 2004., 96 str.)

Raspadom Varšavskog pakta i Sovjetskog saveza, rušenjem Berlinskog zida i urušavanjem cjelokupnoga socijalističkog sustava započeo je potkraj osamdesetih godina 20. stoljeća u Europi zakašnjeni proces oslobađanja i osamostaljivanja malih naroda i njihovih nacionalnih država. Naravno, taj proces nije mogla izbjeći ni socijalistička Jugoslavija, u kojoj nije bilo riješeno hrvatsko nacionalno i državno pitanje, a Hrvati i drugi narodi u njoj bili su od strane Srba sustavno eksploatirani, proganjeni, zatvarani, odnarođivani i iseljavani. Već u korijenu bila je zatirana i gušena svaka pomisao o nekakvoj hrvatskoj državi, ma otkud takve inicijative i prijedlozi dolazili. Srbi su i u prvoj monarhističkoj i u drugoj komunističkoj Jugoslaviji – tim okrutnim višenacionalnim državnim tvorbama, koje su nastale pod srpskom dominacijom uz pomoć velikih sila – bili izrazito privilegirana nacija; što se posebice ogledalo u gospodarstvu, politici, državnoj upravi, vojsci, policiji i diplomaciji te svim drugim oblicima društvenog života i strukturama vlasti, osobito na saveznoj razini.

Unatoč tome Srbi su bili jako nezadovoljni sa svojim statusom u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (SFRJ), a osobito su bili nezadovoljni s njezinim *Ustavom* iz 1974., jer je on sa svojim federalizmom i nekim elementima konfederalizma bar formalno omogućavao pravo svake nacije i republike na samoodređenje, uključujući i pravo na odcjepljenje, a sačuvao je i posebni status autonomnih pokrajina Kosova i Vojvodine. Zapravo, on je, autonomijom pokrajina i tretiranjem republika kao posebnih nacionalnih država, stajao na putu obnove unitarne velikosrpske Jugoslavije, a ako to ne bi išlo, onda stvaranju Velike Srbije na njezinim razvalinama. U svakodnevnom političkim borbama na razini države sve više su dolazile do izražaja goleme razlike između pojedinih republika i autonomnih pokrajina oko ustavnog ustroja, funkcioniranja i daljnjeg opstanka federacije. Ukratko, Jugoslavija je osamdesetih godina prošlog stoljeća zapadala u sve veću gospodarsku i političku krizu, a socijalistički sustav vladavine u njoj i izvan nje pucao je po svim šavovima i počeo se iznutra sam urušavati.

Nezadovoljni sa svojim položajem i stanjem u jugoslavenskoj federaciji, a predosjećajući nadolazeće promjene u kojima bi mogli lako izgubiti već stečene pozicije i dominaciju, odnosno status najpovlaštenije nacije, velikosrpski nacionalisti oko Slobodana Miloševića, Srpske pravoslavne crkve (SPC) i *Memoranduma* Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU) započinju otvorenu borbu za realizaciju isključivo svojih imperijalističko-osvajачkih planova na Balkanu. To osobito dolazi do izražaja nakon što političko vodstvo u Srbiji 1887. u potpunosti preuzima Slobodan Milošević, koji se bez ikakvog suzestanzanja stavlja na čelo velikosrpskoga nacionalističko-četničkog pokreta i otvoreno prijeti ratom drugim narodima u Jugoslaviji. U skladu s već oprobanom srpskom politikom, velikosrpski nacionalisti oživljavaju svoje tradicionalne povijesne mitove, kao što su, primjerice, kosovski mit i mit o srpskoj nepobjedivosti, te otvoreno postavljaju zahtjeve za ukidanjem autonomije pokrajina i preustrojem federacije po mjeri Srbije; što je praktično značilo ujedinjenje svih Srba “ma

gde oni bili” u jednu administrativno-upravnu i državnu cjelinu – Novu Jugoslaviju ili Veliku Srbiju. U kontekstu toga Hrvatska i Hrvati optužuju se za ustaštvo i genocid nad Srbima u Drugom svjetskom ratu te nacionalnu diskriminaciju nakon rata.

Uz pomoć velikosrpskih militantnih nacionalističko-četničkih skupina od sredine 1988. Milošević organizira brojne mitinge po Srbiji, Vojvodini, Kosovu i Crnoj Gori; ukida autonomiju pokrajina i putem tzv. “antibirokratskih jogurt revolucija” ruši u tim dijelovima Jugoslavije legalno izabranu vlast; zatim na vlast dovodi sebi slijepo odana prosrpska nacionalistička vodstva, kakvo je npr. bilo crnogorsko republičko vodstvo na čelu s Momirovom Bulatovićem. A kada ni uz njihovu pomoć nije uspio uspostaviti apsolutnu prevlast u svim saveznim institucijama, on pokušava “antibirokratsku revoluciju” putem mitinga izvesti u Hrvatsku i Sloveniju, ali u tome ne uspijeva. Nakon tih neuspjeha i prvih višestranačkih izbora 1990. srpsko nacionalno vodstvo i njima sklona Jugoslavenska narodna armija (JNA), pod optužbom da je u Hrvatskoj na djelu obnova ustaštva i NDH, naoružavaju i potiču hrvatske Srbe na pobunu i odcjepljenje od SR Hrvatske.

Do otvorene pobune Srba u Hrvatskoj dolazi već 17. kolovoza 1990. u Kninu i okolici, kada *Srpska demokratska stranka (SDS)* Jovana Raškovića proglašava ratno stanje i započinje s podizanjem barikada i provođenjem tzv. “balvan revolucije”. Sve što se dalje događalo u Hrvatskoj, a radilo se o srpskim prepadima na policijske postaje i početnim progonima hrvatskog pučanstva, vodilo je k sve intenzivnijoj pobuni i širenju ratom zahvaćenih područja. Istodobno u Srbiji se pod Miloševićevim vodstvom podgrijavala ratnohuškačka atmosfera preko medija, mitinga i masovnih zborova, na kojima se redovito tražila potpora tobože ugroženim Srbima u Hrvatskoj i rušenje legalno izabrane vlasti *Hrvatske demokratske zajednice (HDZ-a)* i predsjednika Franje Tuđmana. Na pobunjenim područjima u Hrvatskoj odmah se formirala nova nelegalna srbo-četnička vlast tzv. Srpske autonomne oblasti Krajine (SAO Krajina), s Milanom Babićem na čelu, koja je terorizirala, ubijala i proganjala hrvatsko pučanstvo, a zatim proglasila ujedinjenje s novostvorenom Republikom Srpskom i Srbijom te se odlučila za ostanak u SFRJ.

Nakon početnih nemira i pobuna, opće nesigurnosti, terora i “balvan-revolucije” na kninskom području, sličan proces “puzajućeg rata” zahvatio je 1990./1991. sjevernu i južnu Dalmaciju, Liku, Banovinu, Baranju, zapadnu i istočnu Slavoniju i druga hrvatska područja naseljena dijelom hrvatskim Srbima. Svaki put kada su nove hrvatske vlasti pokušale intervenirati i policijom ugušiti glavna žarišta velikosrpske četničke pobune u Hrvatskoj, na putu bi im se ispriječile vojne snage JNA, koja se pod zapovjedništvom Veljka Kadrijevića i srpskih generala pretvarala sve više u pravu srpsku vojsku.

Na Uskrs 31. ožujka 1991. u žestokom sukobu hrvatskih policajaca s velikosrpskim teroristima na Plitvicama poginuo je mladi hrvatski redarstvenik Josip Jović. Bila je to prva izravna žrtva velikosrpske agresije na Hrvatsku. Poslije toga “krvavog Uskrsa” u istočnoj Slavoniji, osobito po mjestima sa srpskim pučanstvom u Vukovarsko-srijemskoj županiji, posebice na teritoriju općine Vukovar, hrvatski Srbi su se uz pomoć JNA i ubačenih četnika iz Srbije masovno naoružavali i pripremali za rat. Vukovarsko-srijemska županija, smještena na krajnjem sjeveroistoku Hrvatske, imala je godine 1991. površinu od 2.445 km² i oko 231.000 stanovnika. Uoči Domovinskog rata Vukovar je bio općina s 29 naseljenih mjesta i 84.189

stanovnika. Sam grad Vukovar imao je 44.639 stanovnika; od toga je 21.065 ili 47,2% bilo Hrvata, 14.425 ili 32,3% Srba, a ostalo su bili Mađari, Nijemci, Rusini, Ukrajinci i drugi.

U Hrvatskoj je u svibnju 1991. održan referendum na kojem se 93,24% pučanstva izjasnilo za samostalnu i suverenu Republiku Hrvatsku, a samo 5,38% bilo je za federaciju u okviru Jugoslavije. Bio je to veoma važan događaj i posve jasan putokaz za vladajuću hrvatsku politiku i hrvatske političke stranke.

Zauzimanje grada Vukovara i istočne Slavonije, koja je izravno graničila sa Srbijom, bilo je za JNA i druge velikosrpske agresore veoma važno. Time bio se stvorio i osigurao mostobran na desnoj strani Dunava i omogućio prodor srpskih snaga na zapad, a cilj im je bio da se ovlada svim dijelovima Hrvatske istočno od crte Virovitica–Karlovac–Karlobag; što je trebala biti zamišljena zapadna granica Velike Srbije, ali nakon rata sa Slovenijom i Hrvatskom. Osim toga, zauzimanje Vukovara jugogenerali smatrali su pitanjem časti i prestiža, a sanjali su i o munjevitom prodoru uz Savu i Dravu i zaokruživanju čak Varaždina i Zagreba. Međutim, glavni pravac kretanja okupatorskih srbočetničkih snaga i JNA išao je srijemskom ravnicom, a pobunjena naselja sa srpskim pučanstvom poslužila su im kao uporišne točke za osvajanje hrvatskih sela, hrvatskog teritorija i napadaje na veće hrvatske gradove u istočnoj Slavoniji, pa i grad Vukovar.

Po količini oružja i novopridošlim četnicima iz Srbije na vukovarski teritorij prednjačilo je Borovo Selo, Trpinja, Bršadin i Negoslavci, a osobito Borovo Selo, u kojem je prvi oružani napad i počeo. Naime, 2. svibnja 1991. srpski teroristi u Borovu Selu, uz asistenciju JNA, ubili su i masakrirali 12 hrvatskih policajaca, a 21 još su ranili. Krajem kolovoza te godine dovršena je okupacija većine sela u vukovarskoj općini i započeo je opći tenkovski, topovski, minobacački, pješački i zračni napadaj na grad Vukovar. Prema procjeni nekih jugogenerala i drugih vojnih stručnjaka, a one se temelje na odnosu snaga i vojnoj tehnici, Vukovar je morao pasti za 2 do najviše 7 dana, ali on je herojski izdržao sve do 18. studenoga 1991., a bio bi i još da je bilo više oružja. Vukovar je pod zapovjedništvom legendarnog Mile Dedakovića Jastreba i kasnije Branka Borkovića Mladog Jastreba, branilo nešto više od 1.800 naoružanih dragovoljaca, naravno uz potporu hrvatskog pučanstva grada. Prema obostranom rasporedu snaga od 10. do 18. studenoga 1991. Hrvati su branili Vukovar sa 6.773 branitelja, koji su imali samo 15 tenkova, 11 oklopnih transportera, 84 topa, 1 VBR i 68 minobacača: a Srbi su napadali s 81.884 vojnika, 1.097 tenkova, 984 oklopna transportera, 1.036 topova, 84 VBR-a, 874 minobacača i velikim brojem zrakoplova. Eto, takav je bio odnos snaga uoči pada Vukovara prema podatcima Mile Dedakovića Jastreba u knjizi *Bitka za Vukovar*.

Prava opsada Vukovara započela je 24. kolovoza i trajala do 18. studenoga 1991., dakle trajala je ukupno 86 dana. Bilo je to dragocjeno vrijeme za sve Hrvate u kojem se Hrvatska bolje organizirala, naoružala i ovladala velikim brojem vojarni JNA na svom teritoriju. Za vrijeme srpske opsade grada, tijekom koje su srbočetnici i JNA do temelja razorili i opljačkali Vukovar, u njemu je poginulo oko 1.700 osoba, od toga oko 1.100 civila; više od 4.000 je ranjeno, oko 5.000 je zarobljeno i odvedeno u logore, a ostali Vukovarci su opljačkani i nasilno protjerani iz svojih domova. Prema nekim grubim procjenama Srbi su u borbama za Vukovar imali preko 10.000 poginulih i više od 25.000 ranjenih, a vukovarski branitelji uništili su im preko 500 oklopnjaka, od toga više od 200 tenkova, i srušili oko 25 zrakoplova. Nakon što je JNA 18. studenoga 1991. ušla u grad, podivljale srbočetničke horde počinile su stravične

zločine nad civilima i ranjenicima Vukovarske bolnice, kojih je najveći broj strijeljan na Ovčari.

Unatoč tome što je neprijatelj zauzeo Vukovar, po mišljenju mnogih vojnih stručnjaka (J. Bobetko, F. Tuđman) bitka za Vukovar jedna je od najpresudnijih, najstrašnijih i najznačajnijih bitaka u Domovinskom ratu, u kojoj je zaustavljena i zauvijek onesposobljena JNA, jedna od najjačih vojski u tadašnjoj Europi, i u kojoj je Srbija izgubila rat. Ipak, njezino najveće značenje je u tome što je njome Hrvatska izborila dragocjeno vrijeme, gotovo tri puna mjeseca, u kojem se uspjela bolje organizirati, naoružati i pripremiti za konačni obračun i pobjedu nad podivljanim srbočetničkim hordama, koje su na sve moguće načine pokušale spriječiti stvaranje samostalne i suverene hrvatske države.

U bitki za Vukovar te drugim bitkama u istočnoj Slavoniji i Domovinskom ratu, koje su vođene za slobodu, jedinstvo i samostalnost Republike Hrvatske, velik doprinos dala je obitelj Kate Šoljić. Upravo o tome nam govori jedan od sudionika Domovinskog rata, ugledni novinar i publicist Mladen Pavković u svojoj najnovijoj knjizi pod naslovom: *Kata Šoljić junakinja hrvatskog Domovinskog rata*. Knjiga je tiskana u Tiskari Varteks u Varaždinu 2004. godine, a ima ukupno 96 stranica. Ovu, po opsegu malu, ali po tematici, sadržaju i ljudskoj patnji veliku knjigu, autor je sačinio od niza intervjua, razgovora, novinskih članaka, slika i povijesnih dokumenata. U njima je na potresan način ispričao bolnu i tragičnu priču o jednoj hrvatskoj obitelji; o obitelji Kate Šoljić, junakinje Domovinskog rata, koja je za Hrvatsku dala sve; sve ono najviše što jedna majka može dati; dala je četvoricu svojih sinova, zeta i četiri brata.

Teška i do neba bolna sudbina naše majke Kate – hrvatske majke, vukovarske majke, majke Hrvatice – sudbina je običnoga hrvatskog čovjeka, patnika, mučenika i vjernika, koji je sve, ama baš sve za Hrvatsku dao. U toj mučeničkoj tragediji sažeta je na određen način i sudbina svih onih minulih generacija i pojedinaca koji su kroz povijest teško patili, borili se, ginuli, krvarili i umirali za svoju Domovinu – za Hrvatsku. I danas kada nakon toliko stoljeća imamo opet svoju slobodnu i nezavisnu državu Hrvatsku, trebali bismo se prema njoj svi, a osobito naši vodeći političari, odnositi s mnogo više poštovanja, jer to je, ne zaboravimo, ujedno i odnos prema svima onima koji su u nju ugradili svoje živote. Svi mi dobro znamo, a osobito to znaju naši povjesničari, da nam tu slobodu i samostalnost nitko nije poklonio, pa ni stara i mudra Europa za čiju blagonaklonost se, u nedostatku vlastitih sposobnosti, vizija i rješenja, natječu gotovo svi hrvatski političari danas. Kao da će Europska Unija čarobnim štapićem riješiti sve naše probleme, a ne mi sami. Poznato je vrlo dobro kroz noviju pa i stariju hrvatsku povijest zašto je Europa – primjerice Italija, Francuska, Njemačka Austro-Ugarska, a i neke druge velesile – dolazila i danas dolazi na Jadran i u Hrvatsku.

Čitajući ovu potresnu knjigu Mladena Pavkovića o našoj hrvatskoj majci Kati Šoljić, dugo se nisam mogao oteti jakim emocijama, stoga ću nastojati u najkraćim crtama iznijeti njezin osnovni sadržaj. Kata Šoljić, djevojačko prezime Tikvić, rođena je davne 1923. u Donjem Vukšiću kod Brčkog u Bosni i Hercegovini. Rano je ostala bez roditelja. Godine 1941. udala se za Antu Šoljića u selo Vulice, gdje je živjela do 1956. i rodila šestero djece, koju teško podiže i odgaja u hrvatskom nacionalnom i vjerskom duhu. U Drugom svjetskom ratu i neposredno nakon njega izgubila je četiri brata – Ivu, Martina, Ivana i Petra – koji su bili pripadnici vojske Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Dvojica braće ubijena su 1945. na Bleiburgu u Austriji, a dvojica su se iz rata uspjela živi vratiti kući. Prvi je bio odmah strijeljan od nove partizanske

vlasti, a drugi je nešto kasnije ubijen kod Našica. Obitelj nikada nije saznala točno tko ih je ubio i gdje su im grobovi, niti je o tome smjela govoriti i pitati tadašnju vlast.

Katin suprug Ante (1922.–1981.), koji je također prošao pakao Bleiburga i Križni put, ostao je srećom živ, ali je nakon rata stalno bio maltretiran, saslušavan, zatvaran i proganjan; državni posao nikako nije mogao dobiti pa je živio teško kao seljak-nadničar. Da bi izbjegli česta maltretiranja, obitelj Ante Šoljića napušta selo Vulice u rodnom kraju i 1956. seli se u Srijemske Čakovce. Međutim, ni tu nisu imali mira, iako su živjeli bolje, i tu su bili proganjeni i maltretirani samo zato što su Hrvati, sve dok Katin suprug Ante nije od muke preminuo 1981. Nakon toga majka Kata, čija su se djeca u međuvremenu poženila i formirala svoje obitelji, seli u Vukovar, gdje živi s najmlađom kćerkom Anom i zetom Ivanom Vukojevićem. Tu ostaje do početka Domovinskog rata, a zatim se privremeno sklanja u Mađarsku, poslije čega opet slijede teški dani progonstva po mnogim mjestima u Hrvatskoj, sve dok od države nije dobila mali jednosobni stan u Zagrebu, gdje i danas stalno živi sa svojim teškim uspomnama i bolešću, uz pomoć i brigu svoje starije kćerke Marije te mnogih unuka i praunika.

U odlučujućem trenutku kada je na početku Domovinskog rata 1991. trebalo braniti Hrvatsku od zločinačkih napadaja JNA i drugih osvajačkih velikosrpskih četničkih hordi, iz obitelji Kate Šoljić krenuli su u obranu Vukovara četiri sina, dva zeta, dvije kćeri i četiri unuka. U obrani Vukovara i istočnih granica Hrvatske poginula su njezina četiri sina – Niko, Mijo, Ivo i Mato – i zet Ivan Vukojević. O njima ćemo navesti osnovne podatke.

Najstariji Katin sin Nikola Šoljić (1942.-1991.), star 49 godina, zarobljen je u borbama prije pada Vukovara i odveden u Sremsku Mitrovicu, gdje je zvjerski mučen i ubijen udarcem u glavu 22. prosinca 1991. Drugi Katin sin Mijo Šoljić (1945.-1991.), star 46 godina, nakon što je sklonio obitelj u svoju vikendicu kod Zadra, vratio se u Srijemske Čakovce pogledati što mu je s kućom, ali su ga najbliži susjedi Srbi iznenadili, zarobili, tjerali da radi najteže poslove, a zatim odveli u kukuruzište i ubili na dan pada Vukovara 18. studenoga 1991. Treći Katin sin Ive Šoljić (1948.-1991.), legendarni zapovjednik vukovarske bojišnice na Mitnici, kojeg su njegovi suborci rado zvali “Veliki Joe”, star 43 godine, ne želeći živ pasti srpskim koljačima u ruke, pokušao je preplivati Dunav, ali se pritom utopio u hladnoj i nabujaloj rijeci 16. studenoga 1991. Četvrti i najmlađi Katin sin Mato Šoljić (1952.- 1991.), star 39 godina, poginuo je još na početku rata pri pokušaju zauzimanja vojarne JNA u Vukovaru 19. rujna 1991. Katin zet Ivan Vukojević, suprug njezine kćerke Ane, borio se u Vukovaru od prvog dana, a prema izjavama nekih svjedoka ubijen je 19. studenoga 1991., što još nije savim provjereno, ali mu se od tada gubi svaki trag. Majka Kata uspjela je dvanaestak godina poslije, nakon teških muka i traganja, pronaći i prikupiti ostatke svojih sinova te ih dostojanstveno sahraniti na vukovarskom groblju, gdje i sama jednog dana želi biti pokopana. I Katina starija kćerka Marija i njezin suprug Stjepan Barišić, zajedno sa sinovima Tonijem i Zoranom, branili su Vukovar. Nakon njegova pada bili su zarobljeni i odvedeni u logor u Sremsku Mitrovicu, gdje su prošli pravi pakao, ali su na kraju ipak ostali živi.

Marjan DIKLIĆ